

Voor het digitale archief zijn maar enkele algemene Bijhouden overheids

Het veiligstellen door de overheid van haar digitale bestanden voor de komende honderd jaar is een zeer gecompliceerde klus. Een extra complicatie is dat overheden gebruik maken van de cloud. Het project 'Archief 2020' moet uitkomst bieden. Maar voorlopig, zeggen Natascha van Duuren en Willem Balfoort, zullen plaatselijke IT'ers voor praktische oplossingen moeten zorgen.

door: NATASCHA VAN DUUREN & WILLEM BALFOORT beeld: SHUTTERSTOCK

Overheidsorganen dienen in beginsel alle geschreven stukken op te slaan en te archiveren. Eric Schmidt, de voormalige CEO van Google, stelde onlangs dat we iedere twee dagen meer informatie creëren dan de totale hoeveelheid informatie die is gecreëerd sinds het begin van de mensheid tot 2003. Dit stelt de IT-professional bij de overheid voor een lastige opgave. En het einde van de informatiegroei is nog niet in zicht. Volgens recent onderzoek van IBM zal de hoeveelheid informatie in 2020 meer dan 40 zettabytes bedragen; een getal dat gelijk staat aan 57 maal de geschatte hoeveelheid zandkorrels op ieder strand op aarde. Deze enorme hoeveelheid beschikbare (digitale) informatie wordt Big Data genoemd. Nu is het zo dat een aanzienlijk deel van de beschikbare informatie vrij nutteloos is. Het is een overheidsorgaan volgens de archiefwet- en regelgeving echter niet toegestaan informatie 'zomaar' te verwijderen. Als het gaat om het papieren archief is tot in detail geregeld hoe hier mee om moet worden gegaan. Ten aanzien van het digitale archief is daarentegen weinig geregeld en wordt het overheidsorgaan en daarmee ook de uitvoerende IT-professional voor een lastige opgave gesteld.

Ook digitale bestanden vallen onder de archiefwetgeving. Uit het rapport 'Een dementerende overheid?' (2005) van de Rijksarchiefinspectie blijkt dat overheidsorganisaties in beginsel alle bescheiden dienen op te slaan en te archiveren. Dit betekent dat alle documenten, brieven, verslagen, presentaties, enzovoort in een archief moeten worden opgenomen. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld in- en uitgaande e-mails, conceptdocumenten, PowerPoint- of Prezi-presentaties (ook conceptversies) en aantekeningen. Slechts bescheiden die niet 'bestemd zijn om onder het bestuursorgaan te berusten' zijn uitgezonderd van de bewaar- en archiefplicht. Voorbeelden van dergelijke bescheiden zijn privé-e-mails, spam-e-mails en privé-aantekeningen.

De wetgever stelt hoge eisen aan 'ouderwetse' overheidsarchieven. Zo is uitvoerig beschreven aan welke voorwaarden golfkarton of plakband

moet voldoen. Met betrekking tot het digitale archief zijn vreemd genoeg slechts enkele algemene voorschriften opgenomen in de Archiefregeling. De digitale archivaris zal daarom vaak gedwongen aansluiting zoeken bij (min of meer) commerciële archiveringsnormen, zoals NASA's OAIS-model of relevante NEN-normen (zoals NEN 2082:2008).

Lastige klus

Eén ding staat buiten kijf: bescheiden dienen in 'goede, geordende en toegankelijke staat' door het overheidsorgaan gearchiveerd te worden, waarbij de algemene regel geldt 'dat bij het raadplegen van die archiefbescheiden na ten minste honderd jaar geen noemenswaardige achteruitgang zal zijn te constateren'.

Nu is het bewaren van papieren dossiers voor een periode van tenminste 100 jaar soms al een lastige klus. Het veiligstellen van digitale bestanden voor een periode van 100 jaar is nog veel gecompliceerder. Immers, de technische ontwikkelingen gaan razendsnel. Wie garandeert dat over 100 jaar iemand nog een diskette, CD(-rom) of zelfs de huidige USB-flash-drives kan uitlezen? Bovendien, welke gegevensdrager moet een overheidsorgaan nu gebruiken?

En hoe zit het met de bestandsformaten die wij nu hantieren? Kunnen .doc(x)-bestanden over 100 jaar nog steeds geopend worden?

De Archiefregeling bevat geen specifieke opslagformaten voor digitale archiefbescheiden.

Volgens de toelichting op de regeling veranderen deze standaarden zo snel, dat opname in de regeling niet zinvol is. De Archiefregeling schrijft wel voor dat gebruik moet worden gemaakt van 'een open standaard formaat'. De meeste overheidsorganen zullen de invulling van deze open norm overlaten aan de IT'er. Op dit moment lijkt het PDF/A-formaat het meest voor de hand te liggen.

De archiefplicht wordt nog ingewikkelder indien gegevens niet meer op locatie bij het overheidsorgaan worden op-

VERWIJDEREN OF BEWAREN?

Overheidsorganen zijn op basis van de Archiefwet 1995 'verplicht de onder hen berustende archiefbescheiden in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren, alsmede zorg te dragen voor de vernietiging van de daarvoor in aanmerking komende archiefbescheiden'. Uit de wettekst volgt dat een overheidsorgaan een ingewikkelde plicht heeft: enerzijds moeten bepaalde gegevens (soms 'eeuwig') bewaard worden en anderszins moeten bepaalde gegevens vernietigd worden. Mede door de digitalisering van archieven en de daarbij behorende toename van het aantal archiefbescheiden, blijken veel overheidsorganen moeite te hebben met het maken van een keuze om bepaalde bestanden te bewaren dan wel te vernietigen. Eerder dit jaar heeft het Nationaal Archief de handreiking 'Belangen in Balans' uitgebracht, dat ingaat op deze problematiek in relatie met de digitale tijd. Hoewel de publicatie een aantal bruikbare handvatten biedt, zijn deze van dusdanig algemene aard, dat in specifieke gevallen nog steeds (grote) onduidelijkheid blijft bestaan.

